

Miesiąc temu kupilem od kolegi używany samochód osobowy. Po kilku dniach okazało się, że mój kolega nie był właścicielem pojazdu. Pojazd w chwili zakupu stanowił współwłasność jego rodziców. Czy umowa sprzedaży w takiej sytuacji jest ważna? Teraz mam problemy z rejestracją samochodu. Co mogę zrobić w tej sytuacji?

Opisana wyżej sytuacja w polskim prawie cywilnym określana jest jako nabycie ruchomości od nieuprawnionego. Zgodnie z art. 169 § 1 Kodeksu cywilnego, jeżeli osoba nieuprawniona do rozporządzania rzeczą ruchomą zbywa rzecz i wydaje ją nabywcy, nabywca uzyskuje własność z chwilą objęcia rzeczy w posiadanie, chyba że działa w złej wierze. Wyjątek od tej zasady przewiduje art. 169 § 2 Kodeksu cywilnego, w świetle którego gdy rzecz zgubiona, skradziona lub w inny sposób utracona przez właściciela zostaje zbyta przed upływem lat trzech od chwili jej zgubienia, skradzenia lub utraty, nabywca może uzyskać własność dopiero z upływem powyższego trzyletniego terminu. Ograniczenie to nie dotyczy jednak pieniędzy i dokumentów na okaziciela ani rzeczy nabytych na urzędowej licytacji publicznej lub w toku postępowania egzekucyjnego.

Powołany przepis stanowi wyjątek od zasady, iż nikt nie może przenieść prawa, które mu nie przysługuje.

W przedstawionym pytaniu, Pana kolega był osobą nieuprawnioną do rozporządzenia pojazdem. Jeżeli Pan jako nabywca kupił pojazd w dobrej wierze (co oznacza, iż był Pan w błędnym, ale usprawiedliwionym okolicznościami przekonaniu o tym, iż kolega jest uprawniony do rozporządzenia rzeczą) oraz pojazd został Panu wydany, to stał się Pan jego właścicielem z chwilą objęcia fizycznie pojazdu w posiadanie. Z kolei, jeżeli nabywca wie, że nabywa rzecz od osoby nieuprawnionej, wówczas działa w złej wierze, a zatem wyjątek z art. 169 k.c. nie będzie miał do niego zastosowania.

Pamiętać należy, iż orzecznictwo sądowe wskazuje na wiele sytuacji, gdy dobra wiara nabywcy jest wyłączona. Przykładowo, dobrą wiarę wyłącza nie tylko świadomość, że zbywca nie jest uprawniony do rozporządzenia rzeczą, ale także sytuacja, gdy brak tej świadomości jest wynikiem niedbalstwa lub niezachowania wymaganej w danych okolicznościach staranności. Nadto, dobra wiara musi istnieć w chwili obejmowania rzeczy ruchomej w posiadanie przez nabywcę, a zatem jej późniejsza utrata nie ma wpływu na nabycie własności (*wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 20 czerwca 2017 r., I ACa 593/16, LEX nr 2322304*).

Sąd Najwyższy w jednym z orzeczeń uznał, iż z reguły nie może być uważana za nabywcę w dobrej wierze (art. 169 k.c.) osoba, która zawiera umowę kupna – sprzedaży z osobą nie wpisaną jako właściciel w dowodzie rejestracyjnym samochodu (*wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 marca 1985 r., III CRN 208/84, LEX nr 3106*). Powołany wyrok dotyczył praktyki sprzedaży samochodu "na nazwisko poprzedniego właściciela" na giełdach samochodowych.

Reasumując, nabywca ruchomości jest w złej wierze, jeżeli wie o tym, że zbywca nie jest osobą uprawnioną do rozporządzania ruchomością albo o fakcie tym nie wie w wyniku swego niedbalstwa, przy czym wystarczy tu nawet niedbalstwo zwykłe, a określone w ten sposób pojęcie złej wiary w rozumieniu art. 169 k.c. należy obecnie odnieść także do wypadku, gdy przedmiotem obrotu jest używany samochód (*uchwała Sądu Najwyższego 7 sędziów – zasada prawna z dnia 30 marca 1992 r., III CZP 18/92, LEX nr 3758*).

W zaistniałej sytuacji, jeżeli dochował Pan staranności w upewnieniu się, iż zbywca jest uprawniony do rozporządzenia rzeczą, może Pan wystąpić do sądu z powództwem o ustalenie prawa własności ruchomości (art. 189 Kodeksu postępowania cywilnego). Konieczną przesłanką tego powództwa jest interes prawny w żądaniu ustalenia istnienia lub nieistnienia stosunku

prawnego lub prawa. Co do zasady interes prawny istnieje, gdy została zagrożona sfera prawna powoda ze strony pozwanego, nadto gdy zachodzi niepewność stanu prawnego lub prawa. Interes prawny musi też pozostawać w zgodzie z prawem i zasadami współżycia społecznego (*wyrok Sądu Najwyższego z 28 listopada 2002 r., II CKN 1047/00, Lex nr 75344*).

Stroną pozwaną w procesie o ustalenie prawa własności pojazdu nabytego od osoby nieuprawnionej do rozporządzenia nim powinien być podmiot roszczący sobie prawo (zgłaszający pretensje) do pojazdu (*uchwała Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 1995 r., III CZP 179/94, LEX nr 4173*).

Pozew należy złożyć, w zależności o wartości przedmiotu sporu, w Sądzie Rejonowym (poniżej 75.000 zł) lub w Sądzie Okręgowym (powyżej 75.000 zł) właściwym dla miejsca zamieszkania pozwanego – art. 27 § 1 k.p.c., art. 16 § 1 k.p.c. w zw. z art. 17 pkt 4 k.p.c. Wartość przedmiotu sporu wyznacza wartość nabytego pojazdu.

Wysokość opłaty od pozwu wynosi 5 % wartości przedmiotu sporu, jednak nie mniej niż 30 złotych i nie więcej niż 100 000 złotych. – art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.